



Barns brukarmedverkan i den sociala barnvården

Västernorrlands modell för att göra barnens röster
hörda

Rapport nr: 2012:5



Innehåll

.....	0
Bakgrund	3
Problemformulering	5
Begreppsförståelse	7
Delaktighet	7
Delaktighetstilar	8
Barnens röst	8
Bemötande	9
Delaktighet	9
Frågeställning	10
Perspektivval	11
Mötet mellan barn och socialtjänsten	11
Att bli tillfrågad	11
Ett organisationsperspektiv	12
Metodval och genomförande	14
Forskningscirkelns arbete och kunskapsgrund	14
Metod för intervjustudie	16
Resultat	17
Del 1. Resultat av intervjustudie.....	17
Barnens erfarenheter	17
Analys av intervjustudiens resultat.....	21
Del 2. Intervjuer som modell för att ta tillvara barns röster.....	24
Referenser.....	29
Bilaga 1, Barnens delaktighet i barnavården – Terminsrapport	30

KOMMUNFÖRBUNDET VÄSTERNORRLAND

FoU-Västernorrland

Gånsviksvägen 4

Box 3014

871 03 Härnösand

Tfn: 0611-55 78 50

Fax: 0611-231 39

Rapportnummer: 2012:5

ISBN: 978-91-85613-59-5

Bakgrund

Västernorrlands län blev utvalda av Allmänna barnhuset till att delta i ett forskningsprojekt tillsammans med 6 andra län och FoU-miljöer i Sverige. Projektets mål är att säkra barn och ungdomars medverkan/delaktighet i och inflytande över den sociala barnvården. Projektets syfte är att med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter (artikel 12) och dagens praktik utveckla hållbara strukturer och arbetssätt för:

- barns och ungdomars delaktighet i och inflytande över den sociala barnvården samt
- att systematiskt ta tillvara deras erfarenheter och synpunkter som en kunskapskälla i det praktiska sociala arbetet och
- att pröva något eller några arbetssätt och strukturer i praktiken.

Läs vidare: www.allmannabarnhuset.se

Både från Socialstyrelsen och SKL bedrivs ett flertal satsningar på att skapa en kunskapsbaserad socialtjänst och Allmänna barnhusets projekt passar väl in i arbetet med en evidensbaserad praktik och tillhörande stödstruktursatsning. Resultaten från de olika forskningscirkelarna har efterfrågats och arbetet omnämns som mycket viktigt i flera sammanhang. I en evidensbaserad praktik är brukarens röst en viktig del och inte minst rösten från barn i samhällsvård.

Forskningscirkelns sammansättning har varit följande: Cirkelledare: David Rosenberg, Socionom och fil dr i socialt arbete. Kontaktperson för FoU: Viktoria Skoog, Socionom och doktorand inom socialt arbete samt Birgitta Gardemyr Socionom och utvecklingsledare inom barn och ungdom.

Västernorrlands län består av sju kommuner och fyra av dessa har deltagit i forskningscirkeln. Länets två största kommuner Sundsvall och Örnsköldsvik samt två för länet mellanstora kommuner, Härnösand och Kramfors. Två deltagare från varje kommun har deltagit varav fem är socialsekreterare och övriga arbetar som chef, ärendehandledare samt verksamhetsledare. Samtliga deltagare utom cirkelledaren är kvinnor.

Cirkeldeltagare: Mari Ljung, socialsekreterare, Sundsvall. Märit Gudmundson, socialsekreterare, Sundsvall, Barbro Ekevärn, chef barn och unga, Härnösand, Helene Brändström, verksamhetsledare barn och unga, Härnösand, Erica Andersson, socialsekreterare, Örnsköldsvik, Linda Bergström, socialsekreterare, Örnsköldsvik, Malin Dahlberg, socialsekreterare, Örnsköldsvik, Margaretha Frölander, ärendehandledare, Kramfors, Jennifer Andersson, socialsekreterare, Kramfors.

Cirkeln har träffats på FoU-Västernorrlands kontor i Härnösand sex gånger, ca en gång i månaden, under en halvdag samt haft ett telefonmöte. Dessutom deltog deltagarna i september 2011 på uppstartsseminariet i Stockholm. Deltagarna började med att utifrån seminariet och den litteratur som tillhörde forskningscirkeln diskutera forskningscirkelns syfte och arbete. Efter den inledningen gjordes en tidsplan för att visa på vad som behövde göras till varje träff.

Problemformulering

Deltagarna i forskningscirkeln träffas första gången i augusti 2011 och diskuterar förväntningar på forskningscirkeln och vilka särskilda intressen deltagarna har inom IFO-området. Ett intresse uttrycks för hur delaktighet för barn och föräldrar kan skapas, hur bra klientbemötande kan komma till, hur barns möjligheter att göra sin röst hörd kan utvecklas, hur socialtjänsten kan bli mer serviceinriktad och hur situationen för familjehemsplacerade barn kan bli bättre.

De förhoppningar som uttrycks är att skapa något bra och hållbart samt att arbeta med att utveckla barns och föräldrars delaktighet. Förväntningar som finns på forskningscirkeln är bl.a. att deltagarna får vara delaktig och skapa någonting bra, att barns möjlighet att komma till tals utvecklas, att det blir en utmaning att lära sig någonting nytt, att få möjlighet att träffa andra, att arbeta med att utveckla barn och föräldrars delaktighet, att hitta metoder att utveckla samtal med barn, att diskutera hur vi når fram till barn, att utveckla hur vi pratar med barn på barns vis, att få barnperspektivet att råda i praktiken, att ha roligt, att diskutera mycket, att skapa någonting hållbart och att få göra något annat en stund. Cirkeln diskuterar behovet av att veta hur barnen upplever att det *är* för att fånga "glappet" mellan vad vi tycker att vi gör och vad barnen upplever att vi gör och för att förstå hur de vill att det ska vara. Viktiga och inte alltid självklara begrepp som tas upp under diskussionen är bl.a. delaktighet, barns röst, barnperspektiv och hållbart utveckling.

Deltagarna funderar på om och hur begreppet brukare används i socialtjänsten. Vad menar vi med barnperspektiv och kan det vara detsamma som brukarperspektiv? Vi pratar om att brukarperspektiv kan vara brukarens syn på relationen med socialtjänsten medan livsperspektiv snarare kan vara synen på hur man vill att livet ska vara. Vi diskuterar delaktighet och känsla av kontroll.

Efter uppstartskonferensen i Stockholm görs en sammanfattning av den "röda tråden" i cirkelns fokus. Det arbetssätt som gruppen vill uppnå ska vara realistiskt, nåbart och göra skillnad för barnen. Följande fokus är centralt:

- *Tillgänglighet* för alla barn i behov.
- *Delaktighetsstilar* för olika barn.
- Lära av människor med *egen erfarenhet* av barnavården.
- *Barnens röst* ska tas på allvar och göra konkret skillnad.

- *Skapa dialog* med barn i barnavården men också med andra samhällsaktörer.

Under de följande träffarna i forskningscirkeln fortsätter gruppen att diskutera delaktighet och vad den innebär.

Delaktighet kopplas till den lagstiftade delaktigheten i form av att socialtjänsten ska prata med barnen samt att barnens åsikter ska komma fram i utredningen och i den dokumentation som följer ärendet. Gruppen ställer sig frågor som: Hur vill barn vara delaktiga, hur ska information till barn se ut? Vill de slippa delaktighet ibland? Vill barn träffas i andra miljöer och sammanhang än på socialkontoret? Det finns ett stort intresse för hur barn upplever mötet med socialtjänsten. Barn som i de flesta fall inte är de som i början definierar problemet och orsaken till att de har kontakt med socialtjänsten hur förstår de vad som händer?

Begreppsförståelse

Delaktighet

Gruppen hade ibland en kritisk ställning till begreppet delaktighet och undrade t.ex. om vi hade för mycket delaktighet i Sverige, om vi faktiskt redan hade kommit långt och behövde inte fokusera så mycket på den längre, osv. De menade att vi skulle inte bara acceptera utmaningen till ökad delaktighet utan reflektion och en precisering av vad det är vi är ute efter. En försiktig ställning till teoretiska begrepp överhuvudtaget präglade många av våra inledande diskussioner. Delvis tycker deltagarna att vi har kommit långt i Socialtjänsten och delvis menar man att det inte räcker att omfamna sådana begrepp utan att förstå vad det innebär i det praktiska arbetet.

Från teorierna, t.ex. Hart's delaktighetsstege, funderade gruppen över hur långt socialtjänsten egentligen har kommit när det handlar om barn i utsatta situationer. Vi var överens om att steg 4, "assigned but informed" inte var det optimala och att vi kunde sträva efter steg 5, "consulted and informed" och kanske även steg 6, "Adult-initiated, shared decisions with children" men var tveksam till steg 7 och 8 när det handlar om utsatta barn.

Det blev också viktigt vid några kritiska tidpunkter i projektet att påminna att delaktigt inte behöver vara samma som kritik. En deltagare hade sagt; *"Arbetet utvecklades till något annat än det var meningen. Det är fel att utgå ifrån att socialtjänsten gör fel."*

Delaktighet är inte synonym med klagomål, detta har inte kommit upp som en tydlig diskussion, men vi har upplevt ett behov av att hela tiden påminna cirkeldeltagare och även oss själva att det är så. Man kan öka barnens delaktighet även om de är nöjda. Att bli tillfrågad är viktigt även om man är överens. Detta är också delaktighet. Att välja att inte förändra någonting, så långt som det finns valmöjligheter, kan också vara delaktighet. En sådan utgångspunkt blev viktig då vi senare analyserade intervjuarna. På sådant sätt kunde vi söka delaktighet på ett mer objektivt sätt.

En viktig fråga i vår grupp blev; Hur ser barnen på vår roll? En sådan fråga verkade spegla en kritisk ställning till det teoretiska i begreppet, som inte kanske tog ställning till en underliggande fråga, delaktigt i vad?

Delaktighetstilar

En av våra medlemmar funderade ganska tidigt i cirkeln om hur vi engagerar barn, om man t.ex. kunde använda sms eller facebook och undrade över om barnen uppskattade olika stilar i mötet med socialsekreterarna. Våra funderingar över begreppet och användning av termen delaktighetsstilar började med denna konkreta fråga, men har följt oss genom hela cirkeln. I figur 2, vårt andra försök att analysera och kategorisera intervjuerna, har vi använt begreppet för att beskriva två olika aspekter som vi nu anser ingå i delaktighetsstilar, bemötande och kontaktstilar. Bemötandet handlar om hur vi möter barnen utifrån delaktighetsprinciperna och utifrån barnens egna uttryck i intervjuerna. Med kontaktstilar menar vi både tekniska och konkreta former, men även var och hur, och i både fall barnens valmöjligheter. Det är svårt anser vi, att vara delaktiga utan valmöjligheter och ibland kan delaktighet innebära att få ge uttryck för sin åsikt även om beslut fattas av någon annan.

Barnens röst

Vi har från början använt begreppet "barns röst" som ett sätt att beskriva barnens "bild" av vad som är på gång och vad de vill. Gruppen har diskuterat hur viktig det är att ta till sig ett barnperspektiv, men också hur svårt det kan vara att lyfta fram barns röst. Många diskussioner har handlat om BBIC som ett verktyg som t.ex. kan stödja barnens röst under en utredning, men vi har varit tveksamma till resultaten. Har vi egentligen lyckas fånga barnens röst, och har deras perspektiv påverkat processen? Skillnaden mellan att bara lyssna på barnen och att låta deras röster framträda exemplifieras i följande citat från en gruppmedlem; *Vi måste öppna omgivningens ögon och öron för barnens röst.* Vi sa också att vi måste synliggöra just barnens röst och inte låta föräldrar ta över.

Begreppet kan förankras i ett fokus på ökad brukarinflytande men även till teoribaserade diskussioner om "barnet som ett kompetent subjekt (Rasmusson 2005) som vi tog upp i vår grupp. Vi har också försökt skilja mellan ett barnperspektiv, "hur barnen ser på sin värld, sin situation, och sig själv", och ett brukarperspektiv, som egentligen ska avgränsas till barnens erfarenhet som klient hos socialtjänsten. Dessa är inte samma sak. I intervjuerna kan man se att även barnen kämpar med dessa begrepp, inte medvetet, men i sina svar som försöker dra socialsekreterarna "närmare" barnens eller ungdomarnas värld. Barnens röst inom ramen för mötet med socialtjänsten kan, med andra ord, ses som barnens försök att integrera dessa två livsperspektiv, ett försök som vi bör

vara lyhörd för, det kan vara just här förvirring kan uppstå som ett hinder till delaktighet.

Bemötande

Maskrosbarnen gav oss ett sätt att konkretisera begreppet bemötande; lyssna, engagera sig, ta barn på allvar. Man är inte bara barn (ibland föräldrar till sina föräldrar t.ex.), och behöver information m.m. Hur vi bemöter barn har, som nämnts ovan, också blivit tydliggjort i vårt resultat, som en del av delaktighetsstilen.

För att närma oss frågeställningar som skulle kunna användas i forskningsprocessen, började vi som grupp att försöka konkretisera de olika teoretiska begrepp som vi hade kämpat med.

Delaktighet

- Blir lyssnad till
- Får stöd och hjälp att uttrycka sina åsikter och synpunkter
- Åsikterna och synpunkter beaktas
- Involveras i beslutsfattande processer
- Delar makt och ansvar

Frågeställning

Efter uppstartskonferensen i Stockholm, där vi kämpade med många nya begrepp som ibland blev svåra att förankra i vardagen, skrev vi ihop följande och skickade ut till alla gruppmedlemmarna;

Även om vi ibland känner oss frustrerad och vilsna kan vissa röda trådar ses i våra diskussioner och visioner. Vi vill skapa ett arbetssätt som ska vara realistiskt, nåbart och göra skillnad för barnen. Här kommer några inslag i vår röda tråd:

- Tillgänglighet för alla barn i behov.
- Delaktighetsstilar - olika former för olika barn.
- Uppföljning och utveckling.
- Barns medverkan i att utforma insatser.
- Lära oss av människor med egen erfarenhet av barnavården.
- Barnens röst ska tas på allvar och göra konkret skillnad.
- Skapa dialog med barn i barnavården men också med andra samhällsaktörer.

Vi kunde samlas runt dessa begrepp, men för att veta hur en riktig förändring kunde komma till stånd kände gruppen att dessa frågor behövde preciseras och konkretiseras.

- Hur vill barn kommunicera med socialtjänsten (vart, på vilket sätt med vem)?
- Vad skulle underlätta för barn i kontakt med socialtjänsten?
- Förstår barn varför de har kontakt med socialtjänsten (vet de varför de är där, förstår barn som varit i hela processen vad som hände, vad kunde ha varit annorlunda)?
- Vad tycker barn är bra och dåligt i kontakt med socialtjänsten?
- Hur upplever barn socialtjänstens insatser?
- Vad tycker barn är bra/dåligt med socialtjänsten?
- Hur förstår barn socialtjänstens arbete?
- Vad behövs för att barn ska känna KASAM i kontakt med socialtjänsten?
- Hur upplever barn socialtjänstens insatser?
- Vad tycker barn är viktig för att de ska känna sig delaktig?
- Upplever sig barn delaktiga i kontakten med socialtjänsten?

I försöket att skapa något relevant från praktiken har vi hade rört oss från ett mer teoretisk perspektiv till ett fokus som är mer förankrat i socialtjänstens praktik.

Perspektivval

Mötet mellan barn och socialtjänsten

Gruppens val av frågeställningar baseras på det intresse som redan tidigt uppstod i cirkeln för barns delaktighet och barns röst och tar utgångspunkt i frågan: Hur upplever barnet mötet med socialtjänsten? Forskningscirkelns intervjustudie med barn ämnade svara på följande frågeställningar:

- Vilken kunskap och förståelse har barn om socialtjänstens arbete och vilken kunskap vill de få?
- Hur upplever barn kontakten med socialtjänsten och hur önskar de att kontakten ska se ut?
- Hur upplever barn deras möjligheter till delaktighet i mötet med socialtjänsten och hur vill de vara delaktiga?

Dessa tre huvudfrågor blev underlag för vårt intervjuformulär som är bifogad. Perspektivet som användes i analysen av intervjuarna är delvis förankrad i diskussionerna som ägde rum under hela processen och delvis i resultaten och reflektionerna som kom fram i forskningsprocessen (redovisas under resultaten). Vi började med en fokus på ”glappet”, att försöka upptäcka om det fanns ett utrymme, där barn kunde och ville vara mer delaktigt, ett handlingsutrymme, som verkade vara välförankrad i litteraturen och även t.ex. Maskrosbarnens empiri, men var mindre bekant i vardagen för många socialsekreterare som strävade efter barnens röst i varje möte. Några insikter som starkt har präglat våra slutsatser och modell är följande;

Att bli tillfrågad

Vi kan inte påstå, vilket visar sig i intervjuarna, att alla barnen som blev tillfrågade om mötet och delaktighet hade något konkret att säga, men även de som ”inte visste” kunde uttrycka antingen med ord eller med ”glädje” att de uppskattade att bli tillfrågade. De kände att de var ”utvalda” och togs på allvar även när de inte hade några starka synpunkter. Vi förstod också det kan vara svårt för barn som inte är vana att vara tillfrågade, kan uppleva det svårt att snabbt och spontant plötsligt kommer med väl genomtänkt synpunkter. Det är en vana som måste utvecklas, men de uppskattade frågan.

Det fanns också en energi som kom fram i dessa möten som skilde sig från andra möten, någon sa att de hade märkt bieffekter från dessa möten, ”en glädje som

sprids i korridorerna". Socialarbetarna upplevde att barnen tyckte att det var spännande att träffas och att de själva såg intervjuandet som en rolig uppgift och kul att träffa barn på ett annat sätt än vanligt. Vi har kämpat med hur frågor om delaktighet kan ställas och hur det går att förändra villkoren för delaktighet inom ramen för det ordinarie arbetet t.ex. i en pågående utredning där det finns många allvarliga och tidspressade frågor. Vår slutsats är att det krävs ett annat eller "speciellt" möte, som vi beskriver i modellen, för att ge både barnen och socialsekreterarna en arena där de kan reflektera tillsammans.

Ett organisationsperspektiv

Vi fokuserade ursprungligen på individnivån men blev kontinuerligt konfronterade med den organisatoriska nivån som ett hinder. Eventuellt, som vi skriver under resultaten, har vi tagit hänsyn till strukturerna som kan främja eller hindra barnens delaktighet och medverkan. Dessa organisatoriska faktorer kan utläsas av följande kommentarer från cirkeldeltagare. Följande handlar om en reflektion på forskningsprocessen men speglar även våra inledande diskussioner under varje träff.

Reflektioner från socialsekreterare:

"Jag tycker att forskningsarbetet i organisationen har fungerat lite si och så. Jag kan se en brist i att chefen/cheferna inte har varit så engagerade som de kanske borde ha varit. Det är chefen som behöver vara den sammanhållande länken mellan oss cirkeldeltagare och övrig personal. Jag tror att chefens engagemang skulle öka kollegornas delaktighet och vikten av att hålla ämnet levande."

"Vad gäller forskningsarbetet i organisationen har det varit trögt med engagemanget, men det har gått. Förankringen har inte varit den bästa och cheferna har liten kännedom om vad deltagarna i forskningscirkeln gör. I organisationen har det inte frigjorts någon tid till detta arbete och därav kanske tröghet att plocka fram deltagare till intervjuerna och vilja att delta."

"Dålig förankring= lite stöd från chefer i att föra ut projektet som viktigt bland kollegor. Byte av chefer, omstruktureringar inom organisationen och mycket annat på gång har gjort att detta inte prioriterats på det sätt det var tänkt."

"Stress och ifrågasättande i arbetsgruppen"

”Förankrat hos chefer men tveksamt i arbetsgruppen, trögt att genomföra då det var jul och tidpress. Svårt med engagemang, de är inte med! Informerade men inte engagerade. Man såg det som om man blev pålagd mer jobb i en pressad arbetssituation.”

”Svårt att få socialsekreterarna att se att det handlade om utveckling av deras eget arbete. Cheferna inte alls intresserade eller deltagande.”

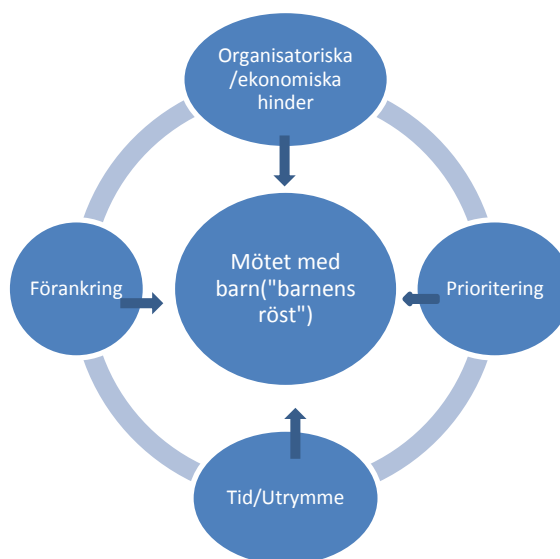
”Motståndet kan ligga i att man inser att det innebär förändringar och arbete även för en själv.”

”Ju mer man närmat sig frågan om delaktighet ju mer motstånd i arbetsgruppen trots att man först var intresserad.”

Vi har diskuterat ”konflikten” mellan barnens delaktighet och organisationens krav, regler, riktlinjer, kulturer, osv. Det går inte och skulle vara slöseri med tid, att försöka ”diagnosera” hindren i varje organisation, de kan uppstå var som helst. Vi ser också ett komplicerat samspel mellan chefernas engagemang, medarbetarnas prioritering av tid o.s.v. Vår slutsats är att hänsyn måste tas till hela organisationen om man vill främja delaktighet och barnens medverkan i socialtjänsten.

I följande bild är det cirklar som representerar organisatoriska strukturerna och kulturerna som ”boxar in” barnens röst, det som personal får höra i mötet med barnen. Vi tar upp perspektivet här, men det var egentligen efter våra intervjuer hade genomförts som vi bestämde att Västernorrlandsmodellen skulle försöka ta hänsyn till ”boxen” och som vi sa i projektet från början, försöka hitta en ”väg ut” ur boxen, för att utveckla en hållbar medverkan för barnen. Utgångspunkten för modellen som vi ska redovisa, bygger på en ”bottom – up” process, där vi behöver skapa hållbara strukturer som kan garantera att barnens röst ska lyftas fram, inte bara på en individuell nivå, men på verksamhetsnivå och även upp till politiken. Vi blev övertygade i vår intervjuundersökning att barnen hade och ville säga någonting som vi kunde använda och vår modell är byggt nästan helt och hållet på en strukturell process där deras röst ska spridas i organisationen.

Figur 1. Organisatoriska hinder till barnens röst



Metodval och genomförande

Forskningscirkelns arbete och kunskapsgrund

Det har under många år pågått en debatt om hur socialtjänsten ska säkerställa att de insatser som ges är av godo eller åtminstone inte skadar barn och familjer. Som ett led i detta har begreppet evidensbaserade praktiken används där de tre kunskapskällorna; bästa tillgängliga forskning, brukares kunskaper och socialarbetarnas erfarenheter är centrala. Just brukarmedverkan som detta utvecklingsarbete handlar om kan ses som särskilt komplicerat när barn är målgrupp. I Västernorrlands läns forskningscirkel om barns brukarmedverkan har inte brukarbegreppet varit i centrum utan fokus har istället legat på barns delaktighet, barns röst och genom vilka olika stilar delaktigheten barns röster kan ta uttryck. Detta kom efterhand att benämnas som barns delaktighetsstilar. En förutsättning för att barn ska vara delaktiga är att de får möjlighet att komma till tals. Att tillvara ta barns röster är komplicerat då barn, trots stora förändringar i samhället med syfte att öka barns rättigheter, kan ses som underordnade i samhället (Corsaro 2005) och inte får, vare sig som individ eller kollektiv, inneha rättigheter eller makt för att tilldelas rättvisa (Qvortrup 2008). Barns rättigheter är i stor utsträckning sådana att de måste tillvaratas av vuxna på barnets vägnar och små barn har mycket begränsade möjligheter att själv säkra sina rättigheter (Ericsson 1996). Därmed får socialarbetarna en mycket viktig roll i arbetet med att säkra barns rättigheter bl.a. i form av att möjliggöra att barn får göra sin röst

hörd inom den sociala barnvården vilket kan ske både på individnivå och på gruppnivå. Socialarbetarnas arbete med detta är dock inte så enkelt då det sker i spänning mellan motsättningar mellan t.ex. hjälp och kontroll, barnet och familjen m.m.

Som tidigare nämnts fanns redan tidigt i forskningscirkeln ett stort intresse för barns delaktighet och det "glapp" som identifierades och diskuterades vid FoU cirkelledarens möte mellan å ena sidan lagstiftningens krav på barns delaktighet, som socialarbetarna i stor utsträckning upplevde sig följa, och å andra sidan forskning som visar att det finns stora brister gällande barns möjlighet till delaktighet (Andersson 2000).

I lagstiftningen finns barns delaktighet behandlad i såväl barnkonventionen som i SoL och LVU. Artikel 12 handlar om att barn har rätt att uttrycka sina åsikter i frågor som berör dem och att dessa ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Detta finns reglerat i 3 kapitlet 5 § SoL och i 1 § LVU där det framgår att barn ska få relevant information och att hans eller hennes inställning, så långt det är möjligt, ska klarläggas. Det framgår även att hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad. Här handlar det med andra ord inte om att passivt ta reda på vad barn upplever och vill utan att barnets åsikter, med hänsyn till barnets ålder och mognad, ska få faktiska konsekvenser för vuxnas ställningstagande och åtgärder. Samtidigt reserveras denna rättighet till barns ålder och mognad vilket i sig är en bedömningsfråga som öppnar för tolkningsutrymme. I Västernorrlands forskningscirkel diskuterades möjliga orsaker till det glapp som identifierats mellan lagstiftning och praktik och ett behov av att lyssna till barn för att få en uppfattning om detta glapp.

I forskning beskrivs glapp som lösa kopplingar mellan lagstiftning och praktik. Bl.a. Levin (1998) diskuterar detta i form av inkonsekvens mellan den normativa strukturen och beteendestrukturen, d.v.s. mellan det förväntade arbetet och det arbete som utförs. Möjliga förklaringar till detta glapp är motstridiga förväntningar på barnvården som social institution. Dessa motstridiga förväntningarna består t.ex. i det för barnvårdens eviga och oundvikliga dilemma att hantera barns behov kontra föräldrars rätt och balansgången mellan att ge barn omsorg och betrakta dem som subjekt (Mattsson 2008).

Intresset för att få barnens perspektiv på hur de förstår socialtjänstens arbete, vilken syn de har på kontakt med socialtjänsten och deras beskrivning av

delaktighet ledde till att forskningscirkel bestämde sig för att genomföra en intervjustudie som utgångspunkt för att skapa en modell för ökad brukarmedverkan.

Metod för intervjustudie

Intervjuer genomfördes av de socialsekreterare som ingick i forskningscirkeln med stöd av kollegor och socionompraktikanter i respektive kommun. Ingen intervjuade sina egna klienter.

Sammanlagt intervjuades 20 barn. De yngsta barnen var sju år och de äldsta 18 år. Åtta av de barn som intervjuades var i skolåldern (7-12) och 12 barn var i tonåren (13-18). Medelåldern för barnen var 13 år och det var fler flickor (13 stycken) än pojkar (7 stycken) som intervjuades.

Intervjuerna skedde utifrån en gemensam strukturerad intervjuguide. Intervjuguiden var utformad så att frågorna gick att ställa till barn oavsett vilken typ av kontakt barnen hade med socialtjänsten och de barn som intervjuades var i allt från utredningsfas till placerade i samhällsvård eller ensamkommande flyktingbarn.

Resultat

Nedan redovisas resultatet av forskningscirkelns i två delar. Del 1 omfattar resultat av intervjustudien utifrån barnens beskrivningar och utifrån socialarbetarnas erfarenheter av att intervjua barn. Del 2 omfattar en presentation av den modell som arbetats fram för att öka barns brukarmedverkan i den sociala barnvården.

Del 1. Resultat av intervjustudie

Barnens erfarenheter

Kontakt och tillgänglighet

Skolbarn

De flesta skolbarn hade svårt att berätta varför de har kontakt med socialtjänsten och endast något barn kunde uppge skäl t.ex. att det berodde på att barnet inte ville träffa sin pappa. Det var också svårt för de yngre barnen att beskriva vad socialtjänsten arbetar med. Tre av skolbarnen gav en beskrivning av vad socialtjänsten/socialsekreterare jobbar med. Deras beskrivningar var relativt lika och handlade om att socialtjänsten hjälper barn och föräldrar ett exempel på detta är en 9-årig flicka som svarar såhär på frågan om hon vet vad de på socialtjänsten jobbar med "*Nää...jo dom hjälper barn *glatt utrop**".

Av naturliga skäl, utifrån barnens ålder, är det svårt för dem att beskriva hur frekvent de träffar sin socialsekreterare och barnen beskrev istället t.ex. att de träffas massor, ganska ofta o.s.v. Vanligast var att barnen träffar sina socialsekreterare hemma eller på socialtjänsten. Ett barn beskrev även att de träffas i skolan.

När det gäller barnens önskemål om frekvens för sina träffar med socialsekreterarna var det väldigt individuellt. Några barn vill träffas oftare, några mindre och några ville att det skulle vara som det var. Tre av barnen uttryckte önskemål om att träffa sin socialsekreterare på andra platser: drakborgen (nöjeshall för barn), på stan och äta eller i en skatebordspark för att skejta. Hälften av skolbarnen uppger att de kan nå socialtjänsten via sin mamma och hälften säger att de inte vet hur de ska nå socialtjänsten men några funderar på att det kanske går via mamma eller mormor.

Tonåringar

De tonåringar som intervjuades hade, av åldersskäl, lättare än de yngre barnen att beskriva såväl skälen till varför de har kontakt med socialtjänsten som hur kontakten var utformad. Flera barn beskrev att de inte hade tillräckligt med information om socialtjänstens arbete men det fanns även exempel där barn upplevde att de fått tillräckligt med information *”När jag träffade socialsekreteraren första gången fick jag reda på hur dom jobbar, vad det är dom gör. Jag förstod vad det var.”* De barn som hade haft kontakt med socialtjänsten en längre tid gav även exempel på att de själva eftersom förstått hur socialtjänsten arbetar *”Vissa grejer har man kanske fått reda på men vissa har jag lyckats komma på själv också (...) det skulle faktiskt vara riktigt bra om man visste lite mer. Så där vad allting handlar om och så (...) det skulle vara bra för ungdomar och barn och liksom få veta vad allting går ut på och varför socialtjänsten blandar sig in och allt sådant där”*.

Flera barn beskriver en önskan om mer frekvent kontakt med socialtjänsten och andra är nöjd som det är. Här svarar en tjej på frågan hur hennes kontakt är med socialtjänsten *”Sedan jag blev placerad är det inte ofta alls, man tycker att de ska ringa och fråga första månaderna hur det gick men de ringde en gång och sa att vi skulle ha möte sedan ringde de inget mer. (...) Tycker att det skulle vara bra att träffas varannan vecka eftersom jag bor i familjehem. Annars kan de inte veta om det är något som är knas och jag kanske inte vågar höra av mig till soc. Man kan gå och fika och prata allmänt man behöver inte bara träffas på soc. hela tiden”*. Hur ofta tonåringarna vill ha kontakt med socialtjänsten kan också bero på hur de mår för tillfället och en tonårskille som är ensamkommande flyktingbarn beskrev t.ex. att det jobbigaste är att vänta på kontakt när han vill ha besked om något som är viktigt för honom.

När det gäller socialtjänstens tillgänglighet finns både barn som beskrev att det är lätt att kontakta socialtjänsten och de som tycker att det är svårt. Svårigheterna handlar ofta om att socialsekreterarna inte svarar i telefonen när ungdomarna ringer t.ex. beskriver barnen hur socialsekreterarna är på tjänsteärenden och ingen ringer upp när de lämnar meddelanden *”Det är alltid jag som ringer men ibland så ringer jag kanske en gång i veckan, ibland kanske jag ringer var tredje dag men jag får inte tag på dem alltid. Jag kanske får tag på dem kanske en gång varannan vecka. Det är väldigt sällan som jag får tag på dom för dom är väldigt upptagna eller på tjänsteärende eller något sånt där”*. Samma flicka beskriver hur hon skulle vilja att kontakten skulle vara med socialsekreteraren

”Alltså en gång i veckan så att man vet att man får tag på dom. Man kanske bestämmer en tid att till exempel på torsdag klockan 13.00 pratar vi så att man får veta lite mer så att de kan informera om det man tänkt på, grubblat på och vad dom vill och så där. För att...också tycker jag att dom också kan ringa inte bara jag som ska behöva ringa utan dom kan också ringa.”

Delaktighet

Skolbarn

Alla skolbarnen säger att deras socialsekreterare lyssnar på eller, till och med, att de lyssnar jättebra. Däremot är det bara ett barn som beskriver att någonting händer efter hon berättar saker för sin socialsekreterare *”hon [socialsekreteraren]... gör så att det blir bra...om jag är ledsen...eller har problem”* de andra barnen vet inte vad som händer med informationen de ger sina socialsekreterare.

Många av skolbarnen hade svårt att säga om det är något som är viktigt för socialtjänsten att tänka på när de träffar barn. De barn som ger uttryck för detta är rörande eniga om att det viktiga är att socialsekreterarna är snälla när de träffar barn *”Att man ska lära känna dom är viktigt, att vuxna lär känna barn”, ”att dom är snälla mot barnen”, ”Va snäll, prata med dem, vad de gör för nåt och så(...) man ska vara snäll och man ska prata med barnen”, ”Dom ska vara snäll”*. Några barn uttrycker också en önskan att socialsekreterarna ska träffa barnen oftare. Med andra ord kan yngre barns önskningsområden om hur socialsekreterare ska vara beskrivas fokusera på socialarbetaren som person och egentligen inte på de arbetsuppgifter som åligger socialtjänsten.

Skolbarnen får också frågan om vad de skulle vilja bestämma. Ett barn uttrycker en önskan om att få vara mer hos sin kontaktfamilj och ett barn önskar att barn ska få uttrycka sig: att *”barn får säga vad de vill, kan man säga det?”* och ett annat att barn ska få hjälp. Sedan önskade andra barn sig allt ifrån glass till en hund eller *”att skateboardpriserna skulle vara billigare, för alla har inte råd med skateboard”*.

Tonåringar

När det gäller tonåringars möjlighet till delaktighet och deras önskan om vad socialsekreterare ska tänka på när det möter barn ligger fokus, liksom för skolbarnen, på socialarbetarens personliga egenskaper. En tonåring beskriver en bra socialsekreterare *”en som lyssnar på en och liksom verkligen tittar på en när*

man pratar såhär och som liksom är fokuserad i samtalet och inte bara svarar liksom ja". Flera tonåringar betonar att hur tonåringar vill att socialsekreteraren ska vara är individuellt "Då beror det ju på liksom på ungdomen eller barnet hur han liksom ser ja världen på som och alltså ett lätt sätt att komma till ett barn är väl egentligen att tänka någonstans som en ungdom fast liksom på ett lite annat sätt då". Trots barnens betoning på att socialtjänsten ska anpassa sig efter individen finns en relativt enstämmig beskrivning av hur tonåringarna vill att socialsekreterare ska vara nämligen trevlig, lyssna, visa att de bryr sig, vara omtänksam, visa hänsyn och visa respekt. Att ungdomarna känner sig sedd tas även upp av många som en viktig faktor. Att ungdomarna får möjlighet att prata innebär inte per automatik att de känner sig lyssnad till "Jo visst kan jag prata med dem, men det är ju inte alltid dom lyssnar och så". Ungdomarna uttrycker att det finns en skillnad mellan att lyssna och lyssna på riktigt. "om man pratar med en ungdom istället för att bara hmm ahh du vet så kan man väl liksom verkligen lyssna på dom (...) och sen hjälper ungdomen med det dom har pratat om och inte bara ja näe det är bara bort liksom. För det är nog många som gör så, de lyssnar men sen går det ut genom andra örat om man säger så". En annan ungdom uttrycker samma sak men med andra ord "Jag tycker att dom ska lyssna även om man inte får som man vill (...) jag tycker att dom kunde lyssna bättre på vad man vill så skulle det gå bättre för mig [i kontakten med socialtjänsten] (...) jag tycker dom ska lyssna noggrannare så att dom verkligen förstår vad man menar". Det finns även ungdomar som uttrycker svårigheter med att kunna säga vad de tycker som t.ex. när föräldrar medverkar i samtalet "För varje gång jag lägger en åsikt kommer hon [mammans] in och säger att jag har fel". Ett annat barn ger en positiv bild av hur socialtjänsten hjälpte honom att prata med sin förälder om det han ville ha sagt "det är en sak jag verkligen gillar med det här. Det var när det var ju en grej ja då jag skulle vad heter det jättegärna ville alltså liksom berätta för morsan då och jag va heter det tänkte jag behöver någon å prata med innan liksom så jag vände mig hit å vi pratade igenom. Jag tror vi hade två möten så att vi skulle liksom kunna få tänka ut hur vi skulle förklara det för ja min förälder ja på enklaste sätt. Ja faktiskt jättebra." Någon tonåring gav också exempel på att han hade kunskap om sitt liv som han inte tyckte att socialtjänsten inhämtade. Han beskrev hur han kände sig bemött som ett litet barn när han upplevde att socialsekreterarena inte lyssnade på honom och hans önskan att flytta till eget boende "Dom borde ha frågat om det är någonting som jag är orolig att inte klara. Då kunde jag ha svarat och de kunde ha hjälpt mig hur man skulle kunna ha gjort det."

Det är även flera ungdomar som uttrycker att en förutsättning för att få en relation är att socialarbetaren lär känna ungdomen *”ungdomen kanske känner sig lite såhåra kanske inte såhåra på det värsta såhåra prathumor eller sånt humor kan man liksom börja med att liksom tänka ut kanske hans intresse eller hennes intresse eller sånt där och liksom komma in med så barnet eller ungdomen blir mer pratsam och så för då brukar det vara lätt och kunna fråga lite frågor”*. En tonåring berättar om att han tycker att det är viktigt att socialarbetarna sätter sig in i situationen från ungdomens sida *”hon tog för givet att jag drack jämt varje dag att det var jätteilla och det kändes inte så jävla roligt. Sedan då hon förstod hur det var var det mycket trevligare”*.

Flera av ungdomarna beskriver på olika sätt att det är viktigt att de vet vad som ska hända och att socialtjänsten kan bli bättre på det. *”Alltså det alla människor behöver är att bli bemött med värdighet och respekt liksom (...) Jag tycker att man borde sätta sig ner med föräldrarna och med barnet också i fråga och diskutera saker och ting och säga att så här och så här och vi ska hålla kontakten så här ofta vet du. Men så gör dom inte utan socialtjänsten bara drar mig från ställe till ställe men utan att förklara varför det blir som det blir och det tycker jag är fel.”*

Som avslut på barnens beskrivning av socialtjänsten får denna positiva bild från en pojke som känner sig lyssnad till visa ett positivt exempel *”Alltså jag litar väldigt mycket på socialtjänsten och sen är det väl att tycker liksom att personalen på socialtjänsten är ju väldigt så dära snäll av sig och så omtänksam och så. Då blir det liksom lättare att prata för dom lyssnar gärna så man känner att man får ut liksom det man vill säga.”*

Analys av intervjustudiens resultat

Här har vi kategoriserat utifrån alla svar (inklusive vet ej) för att få ordning på det som barnen har sagt med förankring i de teoretiska utgångspunkterna och diskussionerna i cirkeln. Forskningscirkelns ledare har alla läst genom intervjuarna, kategoriserat själva, och sedan suttit tillsammans för att komma överens om det som presenteras här. Matrisen presenterades till cirkelmedlemmarna, som fick diskutera den och kommer med eventuella synpunkter.

I analysen har vi försökt ta de barnen sagt eller inte sagt ”på allvar” och tolkat vissa önskemål utifrån de teoretiska begrepp som arbetet varit förankrat i. Ett exempel är de två barn som svarade på frågan att de ville träffa sina

socialsekreterare på en skejtpark eller i ett köpcenter. Vi har tolkat dessa önskemål som ett försök för barn att uttrycka att de vill träffas på en arena där barnen kanske känner sig trygga, bekanta eller att mötet är mer ömsesidigt. De vill inte bara leka, visa upp sina förmågor eller ha trevligt. De vill också prata om sina behov, men i deras egen trygga kontext. Det fanns många exempel på barns önskemål om att befinna sig i det som är bekant i deras eget liv vilket kan ses som ett försök att uttrycka ett önskemål om en mer jämlikt och ömsesidig relation med socialsekreterarna. Vi tar med sådana slutsaster under kategorin, delaktighetsstilar.

Figur 2. "Barnens röst" – sammanställning av barnens svar

Kunskap/Förståelse	Delaktighetsstilar	Allians/Dialog/ Kommunikation/ Ömsesidighet i arbetet
<ul style="list-style-type: none"> • Specifika behov och inte allmän info. • Barnens röst om vilken hjälp de behöver. • Positivt att veta vad allt går ut på och inte bli utsatt för förändringar utan förklaringar. • Tidskonflikter och ansvarsfrågor som gör att barn hamnar utanför beslutsprocessen • Svårt att vänta på besked • Om de fått omsynpunkter hade de kunnat veta vad barn behöver hjälp med. • Information är ibland "inget man har lagt på minnet" och behövs därför kontinuerligt. • Anhöriga kan styra • Förståelse kräver dialog • Inte bara en fråga om man är nöjd. 	<p>Bemötande</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sett och lyssnat till • Tänk som en ungdom. • Socialsekreterare är upptagen, svåra att nå • Behöver verkligen lyssna, lära känna barn • Vara "snäll", att barn får säga vad de vill • Se ungdom från ungdomens synsätt • Visa respekt, bry sig, vara omtänksam, visa hänsyn • Inte bara se individens problem • Inte prata ner till barn utan förklara. • Barn behöver reflektionstid, en stunds tystnad där vi inte svarar för dem. <p>Kontaktstilar</p> <ul style="list-style-type: none"> • Var, hur, när, hur ofta. • På barnens villkor och på barnens arenor. • Val-möjligheter måste finnas, svårt för vissa barn att föreslå alternativ själv. Kan samla förslag från andra barn att presentera. 	<ul style="list-style-type: none"> • Relation och ömsesidighet i samtal. • Planering, de (inte bara jag) måste ringa, inte bara en gång eller när de bestämmer. • Jag pratar men de lyssnar inte alltid, att verkligen prata med varandra och hjälpa utifrån vad de har sagt, att t.ex. kunde träna tillsammans hur jag ska prata med mamma. • Litar på när de är snälla och lyssnar så att man får ut det som vill man säga även om man inte alltid kan få som man vill. • Att det händer någonting när jag har sagt någonting. • Mamma lägger sig i, passivitet- de pratar över mig, pratar så mycket, behandlar mig som barn. <p><i>Att blir tillfrågad om delaktighet är speciellt och, glädjande</i></p>

Den första slutsatsen är, kort sagt, att barn har någonting att bidra med. Den andra slutsatsen som är grunden för vår metod, är att barn inte kommer att uttrycka sina önskemål om ökad delaktighet (vårt språk förstås) i vardagen, det krävs ett särskilt "möte" som är särskilt inriktad mot möjligheterna till medverkan och delaktighet. Den här slutsatsen, att det krävs något extra, drar vi också utifrån de exemplen på att barnen var nöjda med socialtjänsten och med sina socialsekreterare men sedan sa att det fattades någonting jätteviktigt. En 17-årig kille exemplifierar detta genom att svara "Jag har haft så bra tjejer här på socialtjänsten så jag är nöjd med dem" på frågan om det är något vi kan göra bättre för att ungdomar ska känna sig lyssnad till. Han skulle säkert även svara så på frågan i ett vardagsmöte, att han är nöjd. Tidigare har han dock beskrivit kontakten kontakt med socialtjänsten "Inte så ofta. Sedan jag blev placerad inte ofta alls, man tycker att de ska ringa och fråga första månaderna hur det gick, men de ringde en gång och sa att vi skulle ha möte sedan ringde dem inte mer." Detta har vi sett flera gånger, tillfredsställda klienter som fortfarande i rätt sammanhang, en intervju med en annan vuxen, och med ett riktigt intresse i barnets åsikter, har någonting viktig och i det här fallet, starkt kritisk, att säga.

Reflektioner från cirkelmedlemmarna om genomförandet och resultat av intervjuer:

Här redovisar vi de positiva reflektioner som gruppmedlemmarna och intervjuande kollegor bidrog med efter intervjuerna med barnen. De mer negativa kommentarerna, som oftast handlade om organisatoriska hinder, har vi redovisat under perspektivval, där frustrationen med förankring och engagemang hade pågått genom hela cirkeln. Här kan vi också notera att andra mer negativa kommentarer oftast handlade om de specifika frågorna som hade använts i intervjuerna, någonting som vi tycker måste diskuteras mer när metoden utvecklas. Vissa tyckte att frågorna var svåra för barnen att svara på.

- *Det inte var så intressant vad socialtjänsten jobbar med utan barnets egen anledning till varför hon träffar socialtjänsten. Barnen fick välja sitt eget namn och verkade tycka att det var roligt.*
- *Värnar vi om barnen så att vi inte vågar fråga?*
- *Bra att träffa barn som de inte själv haft kontakt med. "Mötet blir levande".*
- *Barnen visade på en mognad som jag inte riktigt hade räknat med att möta från så unga människor. Tänk vilken kunskap de besitter!*
- *Funderingar kring vilken information som barn tillgodogör sig och vilken information som är viktiga för dem.*

- *Det verkade inte så intressant för denna flicka att veta vad vi jobbar med, det viktigaste för henne är hennes anledning till varför hon träffar socialsekreteraren.*
- *Funderat över hur viktigt det är för barn att veta vad socialtjänsten är och att det verkade vara mer viktigt att få veta och prata om anledningen till just detta barns kontakt med socialsekreteraren.*
- *De som hade möjlighet att göra intervjuer tyckte att det var roligt och hade velat göra fler om tid funnits.*
- *Barnet tyckte att det var spännande att träffas.*
- *Roligt, svårt att hålla sig till rollen som socialsekreterare.*
- *En socionompraktikant beskrev det hela som "Nyttigt att som blivande socionom få höra hur våra klienter upplever socialtjänsten. Hoppningivande, vilka ungdomar vi har! Trots trassliga förutsättningar var de vältaliga med mängder av fina idéer."*
- *Man var uppfylld av mötet det gav en kick och kollegor sa att man såg glad ut.*
- *Fler socialsekreterare borde få intervjua, ställa sig utanför den vanliga rollen*
- *Man lär sig så mycket i intervjusituationen, det är en aha-upplevelse.*
- *De har spridits glädje i korridorerna när intervjuerna transkriberats och socialsekreterarna suttit och skrattat högt.*

En sista reflektion, som flera av cirkelmedlemmarna har beskrivit, speglas i en sjuårig flickas reaktion vid intervjuen. Trots att hon inte kunde svara på så många frågor blir vi berörda av hennes glädje och uppenbara stolthet över att ha blivit tillfrågad. Detta kan ses som ett bevis på "delaktighetens potential" där relationen mellan barn och socialtjänsten formas på ett annat sätt än vi är vana vid. Det ligger makt i att bli tillfrågad och bli lyssnad till vilket är kärnan i vår modell.

Vi har lärt oss att delaktighet tar tid eftersom det krävs förberedelse, tid för genomförande och tid för reflektion vilket inte förekommer inom socialtjänsten idag enligt oss. Vinsten blir gladare barn, ungdomar och socialsekreterare.

Del 2. Intervjuer som modell för att ta tillvara barns röster

Det hela handlar i vår cirkel till slut, om barnens röst och hur vi kan skapa en hållbar struktur så att de ska höras i hela organisationen, inte bara i "boxen", mötet med socialsekreterarna (som vi visar i figur 1). Vi ville skapa en "kanal"

från barnen till ledningen och även politiken. På sådant sätt betraktar vi vår modell som inkluderande av olika nivåer men även olika teoretiska utgångspunkter för barnens medverkan. Barnen som har mycket att säga kan bidra till verksamhetsutveckling och modellen ska landa i konkreta förslag till förändringar av verksamheten utifrån barnens röster. Barnen som inte har mycket makt överhuvudtaget har fortfarande en demokratisk rättighet att deras röst ska höras. Vår modell kan ses som ett sätt att strukturellt helt enkelt ”empower” barnens röst. Vi litar på deras förmåga att uttrycka sig under rätt omständigheter, men inte på en organisatorisk beredskap att ta emot och integrera deras röst.

Kunskapsgrund för Västernorrland modell ”att ta tillvara barns röster”

Resultatet av intervjustudien som Västernorrlands läns forskningscirkel genomförde kan mycket förenklat sammanfattas med att barnen kunde ge konkret information om hur de vill att kontakten med deras socialsekreterare ska utformas. Socialsekreterarna i sin tur upplevde det betydelsefullt att intervjua barn. Att socialsekreterare intervjuar barn om deras erfarenheter och önskemål har visat sig vara positivt både för det enskilda barnet och för socialsekreteraren men visade sig även fungera som ett enkelt sätt att samla individuella barns röster till mer generell kunskap av vad barn som brukare önskar av socialtjänsten.

I forskningscirkelns arbete kom det att visa sig att intervjuer med barn som till en början användes som metod för att hämta in kunskap inför skapandet av en modell i själva verket med viss modifikation kom att bli Västernorrlands modell för att öka barns brukarmedverkan.

Barn ges möjlighet att berätta och socialsekreterare får möjlighet att möta och lyssna

Nedan kommer en modell beskrivas där intervjuer med barn ska användas som ett sätt att sammanställa barns röster om socialtjänsten och därmed inhämta ett brukarperspektiv. Beskrivningen av modellen är tänkt att vara tillräckligt generell för att passa i alla delar av den sociala barnavården men också tillräckligt specifik för att inte riskera att användas helt olika.

Figur 3. Intervju som modell för att göra barns röster hörda



Steg 1 att förbereda och genomföra en intervju med ett barn.

Socialsekreterarnas närmaste ansvariga chef ansvarar för att skapa halvårsvisa planeringar angående genomförandet av intervjuerna t.ex. i januari och september. Detta sker gärna på ett ordinarie möte t.ex. gruppträff där hela arbetsgruppen är samlade. Vad som menas med arbetsgruppen ser olika ut beroende på kommunstorlek och organisation. I en mindre kommun kan det t.ex. vara alla som arbetar med barn inom individ- och familjeomsorgen och i en större funktionsindelad kommun kan det t.ex. vara utredare för barn i en grupp, utförare/verkställare för barn i en grupp o.s.v. Alla socialsekreterare (kan även utökas till annan behandlingspersonal) intervjuar ett barn per år. På planeringsmötet bestäms därmed vilka personer som ska intervjuas för det aktuella halvåret, när intervjuerna senast ska vara genomförda, när transkriberingen ska skickas ut (senast 14 dagar innan seminariet) samt vilket datum ett gemensamt seminarium ska hållas för att diskutera resultatet av intervjuerna. Vid planeringen utnämns också en sekreterare som ansvarar för att dokumentera vid seminariet. På planeringsmötet diskuteras också vilka barngrupper som kommer att hållas under närmaste halvåret för att om möjligt planera in för en gruppintervju på dessa och vem som ska hålla i detta.

Socialsekreterarna som ska intervjuas bokar in och genomför intervjuer med någon kollegas klient alternativt en hel barngrupp. Samtycke inhämtas från såväl barn som vårdnadshavare. För intervjun används den för länet gemensamma

intervjuguiden. Barnen får själva välja vart de ska intervjuas med undantag för barngruppsverksamheten som intervjuas i anslutning till ett gruppmöte. Intervjun spelas in och transkriberas. Transkriberingen behöver inte vara ordagran t.ex. kan upprepningar hoppas över och meningarna rättas till så att det blir mer lättläst. Barnen får som tack för hjälpen en liten symbolisk gåva som varje kommun själva bestämmer vad det kan vara. Den sammanlagda tiden för att intervjua och skriva ut intervjun beräknas ta ca 1,5 timme.

Syftet med detta steg är såväl att ge enskilda barn möjlighet att säga vad han/hon tycker och att socialsekreteraren ges utrymme att gå utanför sin ordinarie roll för att möjliggöra en annan typ av möte med barn. De erfarenheter som socialsekreteraren skapar av goda möten kan antas komma att få betydelse för socialsekreterares "vardagliga" möten med barn i arbetet som socialsekreterare.

Steg 2 att tillsammans med arbetslaget delge erfarenheter av intervjun och analysera det samlade materialet.

Alla socialsekreterare som genomfört en intervju skickar sin transkriberade intervju på planerat datum till sina kollegor inför seminariet. För seminariet avsätts tre timmar och alla förväntas vara förberedda genom att ha läst alla transkriberade intervjuer. Under seminariet diskuteras resultatet av intervjuerna och på vilket sätt detta har betydelse för den egna verksamheten samt vilka erfarenheter de som intervjuat fick av att genomföra intervjuerna. Detta tillsammans ska resultera i möjliga lösningar på problem och förslag till utveckling av verksamheten. Analysen och förslag till verksamhetsutveckling nedtecknas i bifogad matris som också används för att informera nämnden i steg 3. Den som är utsett till sekreterare ansvarar för att fylla i matrisen under mötet och skickar detta till sin områdeschef (som deltagit i seminariet) som i sin tur skickar det vidare till IFO-chefen.

Syftet med detta steg är att lyfta enskilda barns röster till ett mer generellt plan och på det sättet fånga barns röster som brukare. Målsättningen är också att alla i arbetslaget ska ta del av den kunskap som skapats utifrån intervjuerna och ge möjlighet att samla såväl barns röster för att få ett brukarperspektiv som att samla socialsekreterarnas erfarenheter av att lyssna till barnen vilket ger en systematisering av den professionella kunskapen. Seminariet ska också leda till konkreta förslag till utveckling av verksamheten.

Steg 3 att rapportera till socialnämnden.

I FO-chefen i kommunen ansvarar för att skicka in matriserna. Socialnämnden tar del av detta skriftligt och genom en muntlig föredragning på det nämndenssammanträde som ligger närmast 20 november (dagen då FN:s generalförsamling 1989 antog barnkonventionen). I fördraget för nämnden ska något/några barn som intervjuats erbjudas att vara med.

Syftet med rapporteringen till nämnden är att barnens röster och socialarbetarnas systematiserade kunskap blir synlig för de som har mandat att sätta visionära mål för verksamheten. Det ger också politiker möjlighet och ansvar att förvalta barns åsikter och låta dessa få betydelse för organisationen.

Uppföljning av modellen

Metoden följs upp en gång per år genom att varje kommun vid ett seminarium redovisar det arbete som genomförts och vilka faktiska förändringar detta skapat i verksamheten. Inför seminariet skickas respektive kommuns matris till FoU-Västernorrland som ansvarar för att anordna seminariet varje år.

Referenser

Andersson, G. (2000). Barnet i socialt arbete – en maktlös grupp? I Meeuwisse, A., Sunesson S. & Swärd, H. (red) (2000). *Socialt arbete: en grundbok*. Natur och kultur, Stockholm.

Corsaro, W. (2005) *The Sociology of Childhood*. Pine Forge Press, London.

Ericsson, K. (1996) *Barnevern som samfunnsspill*. Pax, Oslo.

Mattsson, T. (2008). Rättighetssubjekt och omsorgsobjekt - hand i hand eller stick i stäv? Exemplet barn i institutionsvård. *Retfærd*, 31, s. 58- 80.

Rasmusson, B. & Hyvönen. U. (2005) BBIC stärker barns ställning. *Socionomen*, 4, s. 30-35.

Bilaga 1, Barnens delaktighet i barnvården – Terminsrapport

Datum _____

Verksamhet _____

Rapportansvarig _____

Barnens Röst	Socialarbetarnas utvecklingsförslag
<i>Kunskap;</i>	
<i>Delaktighet (Bemötande och Kontakt);</i>	
<i>Kommunikation;</i>	

Kategorierna beskrivs i rapporten; Västernorrlands forskningscirkel om barns brukarmedverkan i den sociala barnvården. (Tillgänglig på www.fouvasternorrland.se)

Förslag till lösningar/förändringar	Beslut och ansvar

